

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 281/2021-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Dudítša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Petrom Harakálým, advokátom, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Obdo 84/2018 z 11. decembra 2019 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. marca 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého rozsudku a obsahu súdneho spisu vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľ vystupoval ako žalovaný v spore vedenom na Okresnom súde Bardejov (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 1 Cb 58/2014 na základe žaloby [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobkyňa“), o zaplatenie peňažnej sumy (regresného nároku vo výške 22 748,67 eur s príslušenstvom), ktorú za neho vyplatila zo zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou jeho motorového vozidla, pretože v čase vzniku poistnej udalosti bol v omeškaní s plnením poistného. Okresný súd rozsudkom z 5. septembra 2017 žalobe vyhovel. Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) na odvolanie sťažovateľa rozsudok okresného súdu potvrdil svojím rozsudkom č. k. 3 Cob 13/2018 z 19. apríla 2018.

3. Proti rozsudku krajského soudu podal stěžovatel dovolanie, ktoré odôvodnil podľa § 421 ods. 1 písm. b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a v ktorom namietal nesprávne právne posúdenie otázky, ktorá rozhodovacej praxi dovolacieho nebola dosiaľ riešená. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) napadnutým rozsudkom dovolanie ako nedôvodné zamietol.

4. Najvyšší súd v napadnutom rozsudku po rekapitulácii obsahu rozsudkov okresného soudu a krajského soudu uviedol dovolacie námietky stěžovateľa vrátane formulovanej právnej otázky. Uviedol prehľad rozhodnutí, v ktorých bol aplikovaný zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o povinnom zmluvnom poistení“ (sp. zn. 3 Cdo 326/2009)], resp. jemu predchádzajúca právna úprava (sp. zn. 3 Cdo 16/2002, 1 MCdo 3/2004), spolu s právnymi názormi soudu na povahu regresného nároku. Nastolenú otázku najvyšší súd dosiaľ neriešil, preto stěžovateľ dôvodne uplatnil prípustnosť dovolania z označeného dôvodu. Pri posudzovaní dôvodnosti dovolania najvyšší súd najprv poukázal na aplikované zákonné ustanovenie i na dôvodovú správu k jeho prijatiu. Z jej obsahu spomenul zachovanie možnosti poistiteľa požadovať náhradu aj v prípade omeškania poisteného s platením poistného, na čo však už dodatočné zaplatenie poistného nemá vplyv. Uviedol aj preventívnu funkciu tohto zákonného ustanovenia a cieľ zákona. Súd sa nestotožnil s argumentáciou stěžovateľa (o možnostiach stanovenia výšky nároku podľa § 12 zákona o povinnom zmluvnom poistení, o limitovaní princípom proporcionality, o rozlišovaní závažnosti porušenia povinností poisteným a vplyve porušenia na vznik škody, jej rozsah a priebeh šetrenia). Odkázal na obchodnoprávnu povahu právneho vzťahu a jej právny režim, ako ho ustálili súdy oboch inšancií. Na prípad aplikovaný predpis (zákon o povinnom zmluvnom poistení) je podľa soudu *lex specialis* k všeobecnej úprave Obchodného zákonníka ako *lex generalis*. V žiadnom ustanovení tohto zákona nepozoroval oprávnenie soudu znížiť požadovanú náhradu poistného plnenia. Nepovažoval tento nárok za náhradu škody ani za zmluvnú pokutu. Súd nepovažoval za zrejmé, z akého právneho predpisu stěžovateľ vyvodil ako kritérium pre mieru zníženia primeranosť a proporcionalitu, resp. v rámci proporcionality kritérium závažnosti porušenia povinností poisteným a vplyv porušenia na vznik škody, jej rozsah a priebeh šetrenia. Upriamil pozornosť na možnosť obmedzenia takéhoto nároku za právnej úpravy predchádzajúcej zákonu o povinnom zmluvnom poistení, priamo podľa § 11 ods. 4 vyhlášky Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 423/1991 Zb., ktorou sa ustanovuje rozsah a podmienky zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Obmedzenie náhrady proti poistenému, ktorý bol v omeškaní s platením poistného, mala poisťovňa stanovené do výšky 50 % vyplatených súm. Označil aj ďalšie zákonné ustanovenia a rovnaké určenie hornej hranice výšky náhrady. V neprevzatí ustanovení o obmedzení poisťovateľa do zákona o povinnom zmluvnom poistení vnímal súd úmysel zákonodarcu, ktorý právo poisťovne považoval za primerané a odôvodnené najmä svojou preventívnou funkciou. Tento záver nepovažoval za rozporný so základným cieľom zákona. Aktuálna právna úprava § 12 zákona o povinnom zmluvnom poistení na rozdiel od vyhlášky podľa soudu upustila od vnútornej diferenciacie porušenia povinností poisteným podľa intenzity a závažnosti porušenia povinností poisteným a už s nimi nespája obmedzenia možností uplatnenia si regresného nároku. Takto jednoznačne prejavenu vôľu zákonodarcu súdy nie sú oprávnené ignorovať. Ani z obmedzenia hornej výšky nároku podľa soudu bez ďalšieho zákonného zmocnenia nevyplýva úmysel zákonodarcu na dotváranie právnej úpravy súdmi prisvojením si oprávnenia

poisťovateľa určiť výšku náhrady a vytvorením vlastných pravidiel na jej určovanie. Na formulovanú právnu otázku následne formuloval negatívnu odpoveď. Za jediný subjekt oprávnený určiť a prípadne znížiť výšku nároku podľa § 12 zákona o povinnom zmluvnom poistení aj pod hornú hranicu nároku označil poisťovateľa. Najvyšší súd uzavrel, že konajúce súdy vec správne posúdili, ak uplatnený nárok považovali za osobitný (originálny) nárok poisťovateľa vyplývajúci z poistného vzťahu, a nie za nárok na náhradu škody odvodený od práva poškodeného. Správne posúdili nedostatok oprávnenia znížiť výšku regresnej náhrady aplikovaním zásady primeranosti či iných v právnej norme neobsiahnutých kritérií. Z uvedených ustanovení zákona ani žiadneho iného právneho predpisu vzťahujúceho sa na prípad podľa súdu takéto oprávnenie nevyplýva.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti napadnutému rozsudku najvyššieho súdu sťažovateľ podal túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje, v podstate preberajúc dôvody uvedené v dovolaní:

a) Najvyšší súd nevykonal ústavne súladný výklad právnej normy. Výška uplatneného nároku sa prieči zásade proporcionality, zmyslu a účelu zákona o povinnom zmluvnom poistení, preto nemala byť plne priznaná žalobkyni. Cieľom zákona je tiež, aby osoby zodpovedné za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla nemuseli znášať často vysokú náhradu tejto škody samy, ale aby bola táto hradená z prostriedkov vytvorených úhradou poistného. Poisťovateľ je limitovaný princípom proporcionality, cieľom ktorého je spravodlivé usporiadanie dvoch kolíznych práv. Základom skúmania proporcionality malo byť v tomto prípade skutočne kritérium závažnosti porušenia konkrétnej právnej povinnosti a vplyv tohto porušenia na samotný vznik škody, jej rozsah, resp. priebeh jej šetrenia. Uplatnený nárok v zmysle týchto kritérií je v rozpore so zásadou proporcionality, nemožno ho považovať za sankciu poisťovateľa uplatnenú proti poistníkovi, ale za zbavovanie sa povinnosti plniť náhradu za poistníka poškodenému v podstatnej časti.

b) Nie je podstatné, že poisťovateľ uplatnil regresný nárok len v podiele 30 % z vyplatených plnení, pretože pri dopravných nehodách dochádza často k vzniku rozsiahlych škôd a aj menšinový podiel z nich často predstavuje vysoké sumy, ktoré môžu mať pre poistníka či poisteného likvidačný charakter. Uplatnením nároku v takých vysokých sumách sa neguje ochranná funkcia povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Podstatné je preto prihliadať na výšku samotnej sumy uplatneného nároku a túto podriaďiť pod princíp proporcionality, súlad so zmyslom a účelom zákona.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Napadnutému rozsudku najvyššieho súdu sťažovateľ vyčíta výklad právnych predpisov a právne posúdenie, ktoré mali za dôsledok porušenie ústavných princípov a základných práv sťažovateľa označených v bode 1 odôvodnenia tohto uznesenia. Podľa sťažovateľa najvyšší súd nesprávne vyložil otázku proporcionality uplatneného regresného nároku v rámci zmyslu a cieľa zákona.

7. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96).

8. Ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky, jeho úlohou totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu, iba ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

9. Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

10. Ústavný súd teda skúmal, či sa najvyšší súd odchyľil od prípustného výkladu aplikovaných právnych noriem, a pristúpil k preskúmaniu zlučiteľnosti napadnutého rozsudku s ústavou.

11. V súvislosti s dovolacou námietkou sťažovateľa podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP ústavný súd uzatvára, že v posudzovanej veci nezistil, že by napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa. Z napadnutého rozsudku vyplýva, že najvyšší súd považoval dovolanie za prípustné podľa vymedzeného dovolacieho dôvodu, pristúpil k jeho vecnému prieskumu a vysporiadal sa s podstatnými námietkami sťažovateľa.

12. V odôvodnení napadnutého rozsudku možno sledovať použitie viacerých metód výkladu právnej normy, ktoré sa vzájomne prelínajú. Pri prvotnom priblížení súd prihliadol na samotné aplikované zákonné ustanovenie, ktorého text je jasný. Sťažovateľ však vzniesol na posúdenie otázku proporcionality priamo neobsiahnutú v texte zákona o povinnom zmluvnom poistení, preto jazykový výklad na jej odpovedanie nepostačoval. Najvyšší súd nenašiel podklad pre sťažovateľom predostretý výklad v texte žiadneho iného relevantného právneho predpisu. Najvyšší súd sa však neobmedzil na výlučné použitie jazykového výkladu a doplnil ho historickým výkladom, porovnaním súčasného znenia zákona s predchádzajúcou právnou úpravou, ktorá bola čiastočne prevzatá. Viackrát pritom poukázal na úmysel zákonodarcu a autentický výklad obsiahnutý v dôvodovej správe. Posudzovaný nárok na regresnú náhradu posúdil aj v širších súvislostiach právneho poriadku, odlišil ho od náhrady škody a zmluvnej pokuty, s ktorými právny poriadok často spája moderačné právo súdu.

13. V súhrne, vykonané myšlienkové postupy najvyššieho súdu, ako sú opísané v odôvodnení, považuje ústavný súd za korektné, vo svojej šírke za dostatočné a ústavne akceptovateľné. Výklad založil najvyšší súd primárne na zákonných ustanoveniach relevantných právnych predpisov. Sťažovateľ dával v dovolaní, ako aj v ústavnej sťažnosti dôraz na teleologický a systematický výklad. Najvyšší súd jasne poukázal na zámer zákonodarcu neupraviť otázku obmedzenia nároku na regresnú náhradu proti poistenému, ktorý je v omeškaní. To sťažovateľovu vec odlišuje aj od veci, ktorá bola predmetom nálezu vo veci sp. zn. IV. ÚS 377/2018, kde bol nárok posudzovaný podľa vyhlášky v občianskoprávnom vzťahu. Podľa najvyššieho súdu si účel zákona o povinnom

zmluvnom poistení nevyžadoval dotvorenie práva aplikáciou všeobecnej právnej zásady právneho poriadku. Finálny záver o nemožnosti aplikovania sudcovského moderačného práva na regresnú náhradu sa ústavnému súdu nejaví byť nesúrodým prvkom v tomto odvetví právneho poriadku, keďže napríklad aj Obchodný zákonník pri náhrade škody vylučuje v § 386 ods. 2 možnosť súdnej moderácie. V tomto rámci si profesionálne danosti podnikateľov nevyžadujú, aby v ich vzájomných právnych vzťahoch bol súd tým, kto bude z pohľadu všeobecnej primeranosti uplatnenej výšky revidovať nároky na prípadné regresné plnenie. O použitom výklade preto nemožno hovoriť ako o nevhodnom alebo vedúcom k absurdným dôsledkom. Podľa názoru ústavného súdu je napadnutý rozsudok prejavom legitímnej snahy najvyššieho súdu prispieť k vytvoreniu rozhodovacej praxe k hmotnoprávnej otázke, ktorá mu bola predložená.

14. Z odôvodnenia nevyplýva jednostrannosť ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. K porušeniu označených základných práv sťažovateľa nedošlo z dôvodu, že námietky, ktoré sťažovateľ formuloval v podanom dovolaní, posúdil dovolací súd materiálnym spôsobom, teda podľa ich skutočného obsahu, konfrontoval ich so svojou existujúcou judikatúrou, z čoho vyvodil, že dovolanie sťažovateľa uplatnené podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP nie je dôvodné, keďže právne posúdenie sťažovateľom nastolenej otázky súdmi bolo v tejto veci správne.

15. Závery, ku ktorým najvyšší súd dospel, tak nemožno označiť za svojvoľné (arbitrárne). Najvyšší súd sa s námietkami sťažovateľa formulovanými v podanom dovolaní a spočívajúcimi v nesprávnom právnom posúdení vysporiadal ústavne udržateľným spôsobom. Z ústavnou sťažnosťou napadnutého rozsudku najvyššieho súdu v spojení s rozsudkami krajského súdu a okresného súdu vyplývajú aj ďalšie okolnosti prípadu, ako napríklad celková výška žalobkyňou vyplatených súm poistného plnenia vo výške 75 829,54 eur. Okresný súd sa zaoberal aj možnosťou zníženia požadovanej náhrady, ako keby to bolo podľa zákona možné, a vyhodnocoval jej primeranosť.

16. Ústavný súd konštatuje, že závery vyplývajúce z napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, nie sú ústavné neudržateľné. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nestačí na prijatie záveru o zjavnej arbitrárnosti napadnutého rozsudku. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom.

17. V tejto súvislosti ústavný súd v závere uvádza, že v konaní o individuálnej ústavnej sťažnosti nie je úlohou ústavného súdu posudzovať silu argumentov, ale spôsob, akým ich súdy posúdili. Tento spôsob musí napĺňať účel ochrany základného práva na súdnu ochranu, čo znamená že musí byť preskúmateľný, a nie svojvoľný (arbitrárny). Zásah do základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie by v tejto súvislosti bolo možné konštatovať len vtedy, ak by záver všeobecného súdu o formulovanej právnej otázke bol zjavne neodôvodnený, chýbala by mu predchádzajúca racionálna úvaha konajúceho súdu vychádzajúca z priebehu konania a stavu dokazovania v jeho rámci. Odpoveď najvyššieho súdu na položenú právnu otázku však nasledovala po dostatočne rozsiahlom rozbere existujúceho právneho stavu. Na závere najvyššieho súdu o pozitívnom nezakotvení sťažovateľom sa domáhaného princípu nepozoruje ústavný súd známky ústavného nesúladu. Princíp proporcionality nie je jednou z hlavných zásad súkromného práva, hoci sa vyskytuje vo viacerých ustanoveniach súkromnoprávných predpisov. Sťažovateľ naň odkazoval ako na všeobecný právny princíp. Úlohou súdu preto nebolo priamo posúdiť jeho dodržanie alebo

porušenie, ako to býva pri relevantných právnych normách, ale najprv zhodnotiť možnosti jeho priameho uplatnenia v posudzovanom prípade vzhľadom na konkrétne okolnosti. Najvyšší súd identifikoval v aplikovanom zákonnom ustanovení prípustné možnosti výkonu práva žalobkyne na regresnú náhradu. Vymedzil však aj zákonné hranice výkonu tohto subjektívneho práva žalobkyne. Argumentačná opora primárne o zákonný text a odmietnutie aplikovateľnosti princípu proporcionality svedčí o príkone k právnemu pozitivizmu v napadnutom rozsudku. To však podľa názoru ústavného súdu nevyvolalo účinky nezlučiteľné s požiadavkami práva na spravodlivý proces. Najvyšší súd je v právnej úprave civilného sporového konania tým súdnym orgánom, ktorý je povolaný na zodpovedanie právnych otázok spojených s aplikáciou právnych predpisov. Sťažovateľovej snahe o presunutie riešenia právnej otázky na ústavný súd nemožno vyhovieť.

18. S prihliadnutím na dosiaľ uvedené postup najvyššieho súdu, ktorý vyústil do vydania napadnutého rozsudku, nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať za taký, ktorým by došlo k popretiu podstaty, zmyslu alebo účelu vo veci sťažovateľa použitých právnych noriem. Vzhľadom na uvedené ani napadnutý rozsudok najvyššieho súdu nemožno považovať za neodôvodnený či arbitrárny.

19. Ústavný súd na tomto mieste dodáva, že aj výkon práva, ktorý je formálne v súlade s obsahovými hranicami subjektívneho práva, môže vykazovať znaky protiprávneho konania, ak porušuje kritérium zneužitia práva predstavujúce jednu zo zásad súkromného práva (napr. § 265 Obchodného zákonníka). Ide však o argumentačnú líniu, ktorá sťažovateľom nebola uplatnená.

20. Za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

21. Ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a obsahom označených základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Rozhodnutie najvyššieho súdu nezasiahlo do označených základných práv sťažovateľa. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti smerujúcej proti rozsudku najvyššieho súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

22. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia, a z dôvodu odmietnutia ústavnej sťažnosti ako celku sa už ďalšími procesnými návrhmi sťažovateľa uvedenými v ústavnej sťažnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2021

Libor DUEA
predseda senátu